

Rasförtryck förgylls i Malans kastsamhälle

Det styrande nationalistpartiets raspolitik syftar till att befästa den vita minoritetens diktatur i det sydafrikanska kastsamhället. Men man försöker försvara orättfärdigheten genom att antyda att rättfärdighetens rike förbereds, framhåller Herbert Tingsten på kultursidan i en granskning av nationalisternas apartheideologi. Många av rasteoretikerna hävdar att vita och svarta inte bör och inte vill blandas: ett särskiljande är önskvärt, och de svarta

skall efter hand sammanföras i en eller flera stater, som skall få ett visst mått av självständighet. Det är svårt att i denna ideologi se annat än en kraftprestation i idealisering, en ur motsättningen mellan den förkunnade kristna kärleksläran och den härskande inställningen i rasfrågan frampressad orimlighet, understryker Herbert Tingsten; apartheideologin är en förgyllning av rasförtrycket.

Se sidan fyra, spalt tre

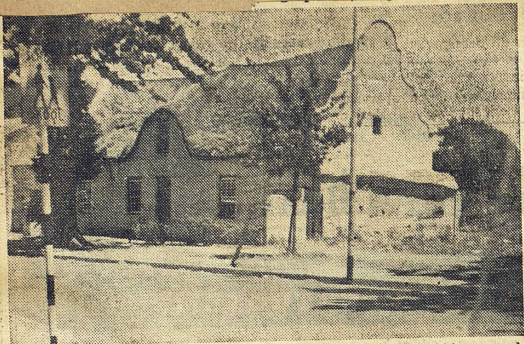
Apartheid som ideologi

Eiselen, infödingsministeriets drivande kraft, talar till en samling representanter för de infödda.

MALANS NATIONALISM innebär ingenting nytt, säger många, både kritiker och anhängare. Sydafrikansk politik har alltid, om också med växlande skärpa, gått ut på de vitas väld och särskiljande av vita och icke-vita; Malan fortsätter på den vägen med större konsekvens eller, om man så vill, större hänsynslöshet än sina föregångare. Från andra kommer motsatta påståenden. Malan har uppgivit den politik från fall till fall som kunde ha förbättrat förhållandet mellan raserna, säger en del motståndare; för första gången har rasfanatismen fått ledningen. Det är riktigt, säger ivriga anhängare, såtillvida som nationalismen innebär en klar linje och stöder sig på en utformad ideologi. Ylligt sett är det här fråga om en skärpning av förtrycket och segregationen; i grunden förbereds en avspänning i stor stil.

Den nyligen avlidne Alfred Hoernlé, professor vid Witwatersrands universitet och ordförande i institutet för rasfrågor — ett institut som står utanför politiken, men i praktiken arbetar på liberala linjer — har i en med rätta berömd bok analyserat raspolitiken från liberal synpunkt. Den politik som nu förs, skrev han år 1939, betyder herravälde för de vita, vare sig man talar om ledarskap eller förmyndarskap eller samarbete eller något ännu vackrare; dess konsekvens är ett kastsamhälle, en den vita mino-

I småstaden Stellenbosch, en idyll med gamla hus och blommande träd, verkar den grupp av akademiker (Sabra) som brukar betecknas som nationalismens inspiratörer.

ritetens diktatur. En liberal måste förkasta den politiken. Olika möjligheter finns emellertid från liberala utgångspunkter, främst total assimilering och jämlikhet samt totalt åtskiljande; man borde enligt Hoernlé verka för åtskiljandet (total separation) som ett "ouppnåeligt mål". Apartheidideologin i dess renaste form innebär att herraväldet och segregationen i skärpt form godtas, i anslutning till tradition och konservatism, men endast som medel; målet är det "liberala", totalt åtskiljande. De infödda skall en gång bli fria och jämbördiga i en egen stat.

Är det bara fråga om en förgyllning av förtrycket? Subjektivt är så säkerligen inte fallet. Då jag talar med dr Eiselen, den drivande kraften inom infödingsministeriet, eller med den grupp professorer vid Stellenbosch som bildat Sabra (South African bureau of racial affairs) och brukar betecknas som nationalismens inspiratörer får jag intrycket av öppenhet och ärlighet, trots de i mitt tycke orimliga teorierna. Här möter inte de vanliga fördomarna. De infödda är kanske lika duktiga som vi i det långa loppet eller ännu duktigare, säger professor Gerdener, Sabras ordförande och den reformerta kyrkans ledande teolog; "Träffar ni verkligen bildat folk som tror att de svarta är biologiskt underlägsna?" En ras får inte förtrycka en annan, det är grundvalen för resonemanget. Inför denna grupp av idealister och nationalisterna, som bland de blommande träden i den lilla universitetsstaden tänker och talar så vackert och stöder något så fruktansvärt, mindes jag den blide lärofadern Rudolf Kjellén då han för snart fyrtio år sedan i Skytteanums trädgård mumsade påron och med förtjusning talade om det vilhelmska Tysklands förestående triumf.

I sina huvuddrag är teorin enkel. De vita och de svarta (jag

lämnar här indier och färgade utanför) är raser eller folk med skilda individualiteter och kalleiser; enligt Bibeln bör de inte blandas, och de vill inte blandas. Historiska tillfälligheter har framkallat ett sammanboende i en stat. Ett särskiljande är önskvärt och på lång sikt möjligt att genomföra. Tills vidare måste man under de vitas ledning förbereda separationen. De svarta skall få mer och mer jord, de skall läras upp inom industri, hantverk och andra yrken så att de en gång kan klara sig själva. Då jorden för närvarande inte alls räcker till ens för de svarta i reservaten, skall industrier anläggas nära dessa reservat, och därjämte skall svarta i särskilda städer eller kaserner arbeta inom de vitas område. Steg för steg skall segregationen avlösas av självständighet; de vita måste reda sig utan de svartas arbetskraft, och denna bör ersättas genom invandring. Politiska rättigheter kan de infödda inte få, ty därigenom skulle de vitas existens som nation sättas i fara. Men målet är en eller flera stater för de svarta, eventuellt i federation med vita stater. Då skall ingen av raserna förtrycka den andra; den nationella självbestämmanderätten har segtrat. "Bantun bör", förklarade den reformerta kyrkan år 1950, "efter hand ges tillfälle till självstyrelse inom eget område." Endast denna målsättning leder till en rättfärdig politik, sägs det i Sabras

mest utformade programförklaring ("Integration or Separate Development?"); eljest återstår blott att de vita förtrycker de infödda eller de infödda de vita.

Det är svårt att i denna ideologi, värtaligt utvecklad i Sabras broschyrer och tidskrift, se annat än en kraftprestation i idealisering, en ur motsättningen mellan den förkunnade kristna kärleksläran och den härskande inställningen i rasfrågan frampressad orimlighet. För folk som tror på den obehärdade avlelsen och annat är det kanske lätt att tro på den fria negerrepublikens framspringande ur den nationalistiska tvångsstaten — liksom statslöshetens ur den kommunistiska diktaturen — men för det ordinarie tänkandet går det inte. Hela utvecklingen kännetecknas av den motsatta tendensen; vita och svarta blir alltmer sammanblandade genom inflyttningen till städerna. Negrerna i reservaten blir allt färre; deras antal är nu sannolikt föga mer än en tredjedel av den infödda befolkningens, och inom denna grupp är de vuxna männen mycket få, de flesta finner plats i industrin. Den nationalistiska politiken fulländar undertryckningen och segregationen, men gör föga för att i stort avskilja raserna från varandra. Hur skulle den nya staten — Bantustan som man ibland kallar den — utformas? Rimligen borde den omfatta den ojämförligt största delen av Sydafrika för att ge negrerna samma bärning som de vita; vem kan tänka sig en sådan sinnesändring inom den härskande rasen? Utifrån sett ter sig apartheidsideologin som en förgyllning. Det blir lättare att försvara all orättfärdighet då man antyder att därmed rättfärdighetens rike förberedes.

Nationalistpartiet kan inte påstå ha godtagit Sabras och de reformertas "rena" apartheidsideologi. Visserligen möter i program och tal satser som tycks sikta till terri-

toriell uppdelning, och vid privata samtal med ledare inom partiet får man ofta höra att en sådan uppdelning är tänkbar inom "200, 300 eller 500 år". Men premiärministern har i parlamentet sagt att sådana tankar inte är representativa. "Vad de (de reformerta kyrkorna) begärde var att vi skulle ha total och fullständig territoriell apartheid", yttrade han den 12 april 1950. "Ja, om man skulle kunna uppnå total territoriell apartheid, om det vore en praktisk möjlighet, skulle alla erkänna att det vore den idealiska lösningen... Men det är inte vårt partis politik... något sådant finns ingenstans i våra officiella politiska deklarationer." Han fortsatte med att fastslå att en sådan apartheid vore utesluten av praktiska skäl. De vita och svarta måste i viss utsträckning leva tillsammans. Så långt möjligt borde dock de svarta hindras att ge sig till "de europeiska områdena" och förmås att stanna i reservaten. Denna princip fick dock, sade Malan, inte drivas så långt att den "bleve skadlig för behovet av arbetskraft inom de europeiska områdena".

En motsättning föreligger alltså mellan nationalistpartiet och de reformerta kyrkorna på denna punkt. Men i praktiken är samarbetet förträffligt; staten och det ledande religiösa samfundet framstår ideologiskt nära nog som en enhet, ty aktuellt vill man detsamma. Kyrkornas och Sabra-teoretikernas uttalanden ger ett skimmer av idealism åt de politiska aktionerna.

Hur är då den apartheidsideologi som faktiskt tillämpas? Huvudpunkterna är gamla: de vitas herravälde och diskriminering mellan raserna. Vad som görs är endast att driva dessa grundsatser med större konsekvens och hårdhet än förr. Härtill kommer tendenser som i någon mån anknyter till apartheidsideologin i dess mera idealistiska utformning. Infödingarna skall utvecklas efter sin särart, de skall ägna sig åt yrken som passar denna särart, de skall få ökad självstyrelse inom reservaten, bildandet av rent vita och rent svarta områden skall främjas. Men även dessa krav kommer nästan genomgående att vid förverkligandet omvandlas till nya former av förtryck och ekonomisk-socialt nedträngande. Det framgår bäst vid en översikt av vad det nationalistiska partiet uttalar.

Ytterligare en sak måste understrykas. Det är tydligt, inte bara att apartheidideologin i tillämpningen främst tjänar som stöd för det vita våldets befästade,

22/1

utan också att den väsentligen uppbäres av grupper som betraktar de infödda som de vitas tjänare. De många deklARATIONERNA om hur väl man vill de undertryckta raserna — sedan århundraden en självfallen ingrediens i tyranniets och privilegiets försvarsteorier — kan inte dölja detta förhållande. Då nationalismens ledare talar om "kaffrer" och "kaffervänner", då de förskräcks inför tanken att vita och svarta skall studera eller äta tillsammans eller att över huvud vita skall visa svarta ordinär hövlighet säger detta mer om inställning och motiv än alla doktrinära och retoriska utläggningar.

HERBERT TINGSTEN

Tingsten i Sydafrika:

Behärskandets teknik: raslagarna skärps

De vitas värde i Sydafrika skyddas genom lagstiftning på skilda områden, och nationalisterna har under sina fem år vid makten nått ännu längre än sina föregångare i "behärskandets teknik", framhåller Herbert Tingsten i en artikel på kultursidan. De vitas politiska värde är praktiskt taget totalt, och Malan har gjort upprepade försök att avskaffa rösträtten för de färgade, den enda icke-vita rasgrupp som

fortfarande får delta i allmänna valen. Segregationen har utvidgats, bl. a. på järnvägarna, och bestämmelserna om att alla manliga infödingar måste ha pass har blivit ett av de mest hatade bevisen på det vita värdet. På det sexuella området har nationalisterna fullföljt, och i viss mån skärpt, den gamla politiken; alla sexuella förbindelser mellan vita och icke-vita är belagda med hårda straff.

Se sidan fyra, spalt tre